

Helena Boczarowa

ZNACZENIE MOTYWACJI W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH
W UCZELNI TECHNICZNEJ

Streszczenie. Autor artykułu rozpatruje motywy uczenia się języków obcych w uczelniach technicznych. Omawiane są pojęcia motywów ogólnych, bliskich oraz bezpośrednich. Dokonano próby określenia sposobów postępowania lektorów języków obcych, których celem jest rozbudzenie u studentów motywów bezpośrednich.

Już od dłuższego czasu trwa dyskusja nad polepszeniem wyników nauczania w ogóle, a nad polepszeniem wyników nauczania języków obcych w szczególności.

W publikacjach fachowych i prasowych, na specjalnych konferencjach organizacji technicznych i społecznych z władzami szkolnymi dużo powiedziano i napisano na temat słabego opanowania języków obcych przez absolwentów uczelni technicznych.

Przy rozpatrywaniu dróg udoskonalenia nauczania języków obcych najczęściej poruszana jest istota motywacji uczenia się. Stwierdza się, że na wyższych uczelniach technicznych niedostatecznie rozbudza się u studentów pozytywną motywację nauki języków.

Wiele jest definicji motywu i motywacji. Większość jednak psychologów zgadza się co do tego, że motywem jest każdy określony wewnętrznie czynnik lub stan, który prowadzi do rozpoczęcia i podtrzymania aktywności. "W motywie wyraża się wpływ świata zewnętrznego na człowieka, który nie tylko znajduje odbicie w jego świadomości, lecz rodzi także określone stosunki. Dla powstania motywu nie wystarczają jedynie zewnętrzne bodźce, bodźce te powinny opierać się na potrzebie samej jednostki, aby mogły się stać jej motywami. Jedynie to, co dla samej jednostki przedstawia potrzebę, wartość, znaczenie umacnia się i utwierdza w motywie" [11]. Motywacja natomiast jest coś, co powoduje, że osobnik jest raczej aktywny niż nieaktywny lub coś, co powoduje, że jedna forma aktywności dominuje nad drugą.

W nauce języka odróżnia się cel odległy, który spodziewamy się osiągnąć, przeważnie bardzo abstrakcyjny oraz cel bliski, szczegółowy, przeważnie skonkretyzowany. Analogicznie rozróżniamy motywację daleką (ogólną abstrakcyjną) i motywację bliską (szczegółową, konkretną). Jeżeli student mówi, że chce po zakończeniu nauki języka obcego czytać w obcym języku, korzystać z obcej literatury fachowej, dzięki wyższym kwalifikacjom lepiej zarabiać, to taka motywacja jest dość daleka i zbyt ogólna. Taką da-

leką motywację trzeba konkretyzować, wytwarzać u studentów motywację bliską. Będzie ona działała na co dzień, gdy wyraźnie się ją powiąże z aktualnymi wymaganiami nauki. Student powinien wiedzieć i być przekonany, że np. uczenie się słówek, zwrotów i wielokrotne powtarzanie jakiejś struktury na pewno prowadzi do jego dalszego celu.

Cel odległy, który spodziewamy się osiągnąć, trzeba dzielić na pewne bezpośrednie bliskie cele, zbliżające do celu ostatecznego. Należy dbać o to, by motywy uczenia się w możliwie jak największym stopniu opierały się na wzbudzaniu zainteresowania tym, czego trzeba się uczyć. Najlepszym sposobem, aby wytworzyć zainteresowanie jakimś przedmiotem, jest uczynić go godnym poznania. Nauka języka jest efektywniejsza wówczas, gdy słuchacz rozumie cel. Świadomość ta wywołuje motywację uczenia się - zainteresowanie, zrozumienie znaczenia zdobywanej wiedzy dla własnej pracy lub podniesienia własnego poziomu intelektualnego.

Nie bez znaczenia jest też dobór materiału przerabianego na zajęciach. W tym względzie jest wiele różniących się zdań. Są zwolennicy nauczania jedynie języka potocznego i zwolennicy nauczania tylko poprzez tłumaczenia tekstów technicznych. Wydaje się jednak, że prawda leży pośrodku, podstawą bowiem nauki języka obcego są elementy języka stanowiące jak gdyby stylistycznie obojętne jądro, nazywane niekiedy literacko-potocznym stylem; w tekstach naukowych zaś, jak wykazały badania, 75% słownictwa należy do języka potocznego. Dlatego właśnie ogromne znaczenie ma opanowanie języka potocznego. Niemniej na zajęciach z języka obcego należy brać pod uwagę specjalizację studentów, a przynajmniej kierunek studiów. Nie do przyjęcia są teksty z zakresu górnictwa dla grup studentów wydziału budowlanego i na odwrót. Wydawana w językach obcych literatura fachowa jest tak różnorodna, że łatwo wybrać potrzebne teksty, z których studenci nie tylko poznają fachową terminologię oraz specyfikę stylu języka naukowego, ale także odniosą korzyści poznawcze w studiowanym przez nich kierunku.

Doświadczenia dydaktyków wielu krajów dowodzą, że nauka w grupach jest najbardziej efektywna. W samym procesie nauki w grupach powstaje bliska motywacja. Oczekiwanie, że zaraz będą pytani, dążenie do otrzymania lepszej oceny lub uniknięcia nagany to inne ważne motywy skłaniające do uczenia się, do aktywnej pracy nad poznaniem języków.

Wartość bliskiej motywacji polega na tym, że dzięki niej nauka wymaga mniejszego napięcia woli. Przy silnej bliskiej motywacji uwaga skupia się prawie bez nakazu, bez potrzeby przymuszania.

Nie bez znaczenia jest także najpospolitszy motywacyjny zabieg - stawianie stopni. Obserwuje się, że im stopień ma dla studenta większe znaczenie, tym większa jest motywacyjna siła. Stopień odgrywa ważną rolę jako wymierny znak tego, że praca i postępy studentów są oceniane, jest prócz tego informacją dla samych studentów o stopniu opanowania przez nich danego języka obcego. Świadomość tego, że jest się ocenianym, zawsze silnie motywuje. Pochwałą lub naganą lektor podtrzymuje ambicję lepszych

studentów, by nadal przodowali, zaś ambicje słabszych, by nie spadali poniżej osiągniętego poziomu.

W przeciwieństwie do nauki dla jakiegoś celu, dla korzyści czy nagrody pasję do samego przedmiotu nazywamy motywacją bezpośrednią. Motywacja bezpośrednia jest najwartościowsza, gdyż:

- dzięki niej skupienie uwagi na danym przedmiocie nie wymaga prawie żadnego wysiłku woli, a więc mniej męczy;
- łatwiej zdobyć się na wymagane wyrzeczenie;
- nauka wymaga stosunkowo niewiele bodźców zewnętrznych;
- pamięć, która uzależniona jest od stopnia zainteresowania, daje swoje maksimum.

Wobec doniosłości motywacji bezpośredniej, rozbudzenie w studentach zamiłowania do wykładanego przedmiotu trzeba uważać za piękne dydaktyczne osiągnięcie.

Najbardziej widocznym przykładem znaczenia motywacji nauki języków może być porównanie poziomu aktywności studentów na lektoratach oraz absolwentów uczelni technicznych na różnego rodzaju kursach języków obcych. Wśród znacznej grupy studentów aktywność na zajęciach językowych jest bardzo niska i wynika ona z przekonania, że nauka języka jest tylko stratą czasu, ponieważ wiadomości, jakie wynoszą, okazują się bezużyteczne.

Ci sami studenci po ukończeniu studiów rozpoczynają naukę języków na kursach, ponieważ widzą dla siebie bezpośrednią korzyść; niejednokrotnie znajomość języków jest dla nich nieodzowna w pracy zawodowej ze względu na konieczność korzystania z obcej literatury bądź decyduje o awansie lub umożliwia atrakcyjną pracę za granicą. Statystyki Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego wykazują szybki wzrost ilości kursów i słuchaczy na kursach. Np. w roku 1965/66 na 4.527 kursach ukończyło naukę 84.808 słuchaczy - w tym kursów specjalistycznych, konwersacyjnych było 466 i 1.066 słuchaczami.

WNIOSKI

1. Motywacja uczenia się języków obcych na uczelniach technicznych ma pierwszorzędne znaczenie, ponieważ:
 - aktywizuje uczenie się studentów;
 - powoduje bezpośrednie zainteresowanie treścią nauczania;
 - pobudza uwagę w czasie zajęć;
 - stwarza czas na naukę języka.
2. Dla stworzenia silnej bliskiej motywacji uczenia się nieodzowne jest:
 - zbliżenie treści nauczania do przyszłych potrzeb studenta;
 - wyrobienie u studentów przekonanie o potrzebie znajomości języka w przyszłej pracy, pracy samodzielnej;
 - skonkretyzowanie celu nauki języka oraz ustalenie celów pośrednich.

3. Nauczanie w grupach stwarza warunki do powstawania bliskich celów motywacyjnych przez wprowadzenie czynnika współzawodnictwa pomiędzy studentami.
4. Rozbudzenie wśród studentów zamiłowania do języka obcego jest najtrudniejszym i najwznioślejszym zadaniem wykładowcy.

BIBLIOGRAFIA

1. Barchudarov S.G. (red.), Metodika priepodawanija russkogo jazyka inostrancam, Moskwa 1967.
2. Barteki J., Aktywizacja procesu nauczania, Warszawa 1964.
3. Bruner J.S., Proces kształcenia, Warszawa 1964.
4. Garczyński S., Motywacja w nauce języków, "Języki Obce w Szkole" nr 5, 1967.
5. Hochman H., Nauczanie języka rosyjskiego na kursach dla dorosłych, "Język rosyjski", nr 4, 1967.
6. Kostomarov W.G. (red.), Iz opyta priepodawanija russkogo jazyka nierusskim, Moskwa 1963.
7. Maczler M., Język obcy na politechnice - przedmiot niepotrzebny, "Trybuna Ludu", 29 VI 1969.
8. Obuchowski K., Psychologia dążeń ludzkich, Warszawa 1967.
9. Rocznik statystyczny 1971 - GUS, Warszawa.
10. Suchodolski B., Pedagogikę na miarę naszych czasów, Warszawa 1959.
11. Szczukina G.J., Problema poznawatelnogo intieriesa w pedagogikie, Moskwa 1971.

ЗНАЧЕНИЕ МОТИВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В ВЫСШИХ ТЕХНИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Резюме

Автор статьи рассматривает мотивы изучения иностранных языков в высших технических учебных заведениях. Обсуждаются общие, близкие, а также непосредственные мотивы. Сделаны попытки определения приёмов, применяемых преподавателями иностранных языков для того, чтобы вызвать у студентов непосредственные мотивы.

THE SIGNIFICANCE OF MOTIVATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING
IN A TECHNICAL SCHOOL

S u m m a r y

The author has investigated the motives of learning foreign languages in technical schools. The notions of general motives, imminent as well as direct have been discussed.

An attempt has been made to define methods of forming motives in students by the lecturers.

IMPORTANCE DE MOTIVER, DANS L'ENSEIGNEMENT DES LANGUES ÉTRANGÈRES,
À L'ÉCOLE TECHNIQUE

R é s u m é

L'auteur de cet article examine les motifs d'apprendre les langues étrangères dans les écoles techniques. On discute les notions des motifs généraux, proches et directs. On a fait les essais de définir les manières d'agir des lecteurs des langues étrangères, ayant pour but éveiller des motifs directs chez les étudiants.

DIE BEDEUTUNG DER MOTIVIERUNG IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT
IN EINER TECHNISCHEN HOCHSCHULE

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Autor behandelt die Motive der Fremdsprachenlehre in den technischen Hochschulen. Es werden hier die Begriffe der allgemeinen, der nahen und der indirekten Motive angegeben. Die Art der Methoden, deren Ziel ist die indirekte Motivierung bei den Studenten zu entwickeln, wurde hier im Fremdsprachenunterricht dargestellt.